

ONTEMBARE PAARDEN



Lily Casey Smith, Ashfork, Arizona, 1934

JEANNETTE WALLS

ONTEMBARE  
PAARDEN

Het verhaal van de grootmoeder



the house of books

*Oorspronkelijke titel*

Half Broke Horses

*Uitgave*

Scribner, a division of Simon & Schuster, Inc. New York

Copyright © 2009 by Jeannette Walls

Copyright voor het Nederlandse taalgebied © 2010 by The House of Books,  
Vianen/Antwerpen

*Vertaling*

Ineke van Bronswijk

*Omslagontwerp*

Wil Immink Design

*Omslagfoto*

Dorothea Lange, Farm Security Administration Library of Congress,  
Prints and Photographs Division (FSA 8B34759)

*Foto's binnenwerk*

© Jeannette Walls

*Auteursfoto*

John Taylor

*Opmaak binnenwerk*

ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 443 2834 9

D/2010/8899/98

NUR 320

[www.thehouseofbooks.com](http://www.thehouseofbooks.com)

All rights reserved.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Dit boek is een eerbetoon  
aan alle leraren,  
en vooral aan

Rose Mary Walls,  
Phyllis Owens  
en Esther Fuchs

En ter nagedachtenis aan  
Jeannette Bivens  
en Lily Casey Smith



# Dankbetuiging

HEEL VEEL DANK AAN mijn moeder, Rose Mary Smith Walls. Honderden uren lang heeft ze me zonder ooit haar geduld te verliezen haar verhalen en herinneringen verteld, doorspekt met haar eigen observaties. Ze heeft nooit geweigerd om antwoord te geven op een van mijn vragen, hoe persoonlijk die soms ook waren, en ze heeft me nooit gecensureerd.

Ook wil ik mijn broer Brian en zussen Lori en Maureen bedanken, en mijn aange trouwde familie, de Taylor-clan. En mijn tante Diane Moody en mijn nichten en neven van vaderskant, met name Shelly Smith Dunlop, die een schat aan foto's voor me heeft opgediept, foto's van mensen en plaatsen die ik alleen uit verhalen kende.

Niet minder dankbaar ben ik Jennifer Rudolph Walsh, niet alleen mijn agent maar daarvóór al een goede vriendin. Redactrice Nan Graham heeft met haar gebruikelijke precisie mijn woorden en gedachten onder de loep genomen. Kate Brittman's opgewektheid en harde werken zijn onbetaalbaar geweest, evenals de enthousiaste steun van Susan Moldow.

Voor hun paardenkennis en wijsheid op dat gebied ben ik tevens dankbaarheid verschuldigd aan Joe Kincheloe, Dick Bickel en vooral Susan Homan.

Mijn man, John Taylor, kan ik niet genoeg bedanken. Hij heeft me zoveel geleerd, bijvoorbeeld wanneer ik me terug moet trekken en los moet laten.





De Vikingen zijn voortgekomen uit de grote noordenwind.

*Oudnoors gezegde*



# I

## SALT DRAW



De KC Ranch aan de Rio Hondo



DE KOEIEN WISTEN EERDER dat er onheil dreigde dan wij.

Het liep tegen het einde van een middag in augustus, en zoals meestal in het regenseizoen was het broeierig warm. Eerder op de dag hadden we boven de Burnt Spring Hills donderwolken gezien, maar die waren naar het noorden weggetrokken. Ik was bijna klaar met mijn dagelijkse klusjes en liep samen met mijn broer Buster en mijn zus Helen naar de wei om de koeien te halen, zodat ze gemolken konden worden. Toen we aan kwamen lopen, zagen we dat de meiden zich vreemd gedroegen. In plaats van zich te verdringen bij het hek, zoals gewoonlijk rond melktijd, stonden ze op stijve poten in de wei, met rechte staarten, en ze bewogen hun kop heen en weer om te luisteren.

Buster en Helen keken me aan. Zonder een woord te zeggen ging ik op mijn knieën liggen en ik drukte mijn oor tegen de harde droge aarde. Het rommelde, zo zacht en ver weg dat je het eerder voelde dan hoorde. Toen wist ik wat de koeien al hadden aan gevoeld: er was een overstroming op komst, een *flash flood*.

Toen ik ging staan, sloegen de koeien in zuidelijke richting op hol. Ze bereikten het hek van prikkeldraad en sprongen eroverheen, hoger en leniger dan ik koeien ooit had zien springen, en ze denderden weg naar hoger gelegen terrein.

Het leek mij het beste dat we zelf ook maakten dat we wegkwamen, dus pakte ik Helen en Buster bij de hand. Inmiddels kon ik de grond onder mijn voeten voelen trillen. Ik zag het eerste water over het laagste deel van de wei stromen, en ik wist dat er voor ons niet genoeg tijd was om weg te komen. Midden in het veld stond een oude populier, met brede, knoestige takken, en daar renden we naartoe.

Helen struikelde, dus pakte Buster haar andere hand beet, en we tilden haar op en droegen haar tussen ons in. Bij de boom duwde ik Buster omhoog naar de laagste tak, en hij hees Hester naar boven. Ik

klom erin, en op het moment dat ik mijn armen om Hester heen sloeg, werd onze boom geramd door een twee meter hoge muur van water die stenen en boomtakken meevoerde. We gingen alle drie kopje-onder. De boom schudde en boog zo ver door dat ik het hout kon horen kraken. Een paar van de lagere takken werden afgerukt. Ik was bang dat de boom met wortel en al meegesleurd zou worden, maar de populier hield stand, net als wij. Met onze armen om elkaar heen geslagen klampten we ons vast aan de tak, terwijl onder ons een enorme golf van karamelkleurig water voorbijraasde, met stukken hout erin, een paar verzopen ratten en kronkelende slangen. Binnen de kortste keren stond het land blank.

We bleven nog ongeveer een uur in de populier zitten. De zon begon onder te gaan boven de heuvels, kleurde de hoge wolken rood en de lange schaduwen paars. Onder ons stroomde nog steeds water, en Helen zei dat haar armen moe begonnen te worden. Ze was pas zeven, en ik was bang dat ze het niet vol kon houden.

Buster, van negen, balanceerde in de grote vork van de boom. Ik was tien, de oudste, en nam de leiding. Ik droeg Buster op om van plaats te ruilen met Hester, zodat ze rechttop kon zitten zonder zich al te krampachtig vast te houden. Niet veel later werd het donker, maar er stond een heldere maan aan de hemel, zodat we onze omgeving goed konden zien. Om de zoveel tijd ruilden we van plaats wanneer een van ons te moe werd om zich vast te houden. De schors schramde mijn dijen en die van Helen, en als we moesten plassen, moesten we het in onze broek doen. Ergens halverwege de nacht begon Helens stem te verzwakken.

‘Ik kan niet meer,’ zei ze.

‘Jawel,’ zei ik tegen haar. ‘Je kunt het omdat het moet.’ We zouden het volhouden, hield ik hun voor. Ik wist dat we het vol zouden houden, want in gedachten zag ik het voor me. Ik kon zien dat we de volgende ochtend met zijn drietjes tegen de heuvel op naar ons huis zouden lopen, en dat mama en papa dan naar buiten zouden rennen. Het zou gebeuren... maar daar moesten we wel zelf voor zorgen.

Om te voorkomen dat Helen en Buster in slaap vielen en uit de boom kukelden, liet ik ze de tafels van vermenigvuldiging opzeggen.

Toen we die allemaal hadden gehad, ging ik verder met presidenten en de hoofdsteden van de Amerikaanse staten, vervolgens met woordbetekenissen, rijmpjes en wat ik verder nog kon bedenken, en ik werd boos op ze wanneer hun stem wegstierf. Zo hield ik Helen en Buster de hele nacht wakker.

In het eerste daglicht kon je zien dat het land nog steeds blank stond. Op de meeste plaatsen zakte het water na een overstroming binnen een paar uur weg in de grond, maar het weiland lag laag, bij de rivier, en soms duurde het dagen voordat het weer droog stond. Maar het water stroomde niet langer en hier en daar tekende het land zich weer af.

‘We hebben het gehaald,’ zei ik.

Het leek me veilig om door het water te waden, dus klauterden we uit de boom. Onze gewrichten waren zo stijf van het zitten, een hele nacht lang, dat we ons nauwelijks konden bewegen, en onze voeten zakten telkens weg in de zuigende modder. Maar tegen de tijd dat de zon opkwam bereikten we eindelijk droge grond, en we klommen tegen de heuvel omhoog naar ons huis, precies zoals ik het voor me had gezien.

Pa liep heen en weer op de veranda, hinkend vanwege zijn manke been. Zodra hij ons zag slaakte hij een vreugdekreet en hij hobbelde het trapje af om ons te begroeten. Ma rende uit het huis naar buiten. Ze liet zich op haar knieën vallen, sloeg haar handen in elkaar en bedankte de Heer omdat haar kinderen ongedeerd waren gebleven.

Zij had ons gered, verklaarde ze, door de hele nacht op te blijven en voor ons te bidden. ‘Kniel neer en bedank jullie beschermengel,’ zei ze. ‘En bedank mij ook.’

Helen en Buster knielden en begonnen te bidden, maar ik kon alleen maar wezenloos naar hen staan staren. Ik zag het heel anders – in mijn ogen had ik ons drietjes gered, niet onze moeder of een zogenaamde beschermengel. Er had niemand in die populier gezeten, behalve wij. Papa kwam naar me toe en legde een arm om mijn schouders.

‘Er was helemaal geen beschermengel, pap,’ zei ik, en ik legde uit

dat we net op tijd in de populier waren geklommen, dat we telkens van plaats hadden gewisseld als onze armen moe werden, en ik vertelde dat ik Buster en Helen de hele nacht wakker had gehouden door ze te overhoren.

Hij gaf een kneepje in mijn schouder. ‘Schatje,’ zei hij, ‘misschien was jij die engel wel.’



WE HADDEN EEN BOERDERIJTJE en een lapje grond in Salt Draw, niet ver van de Pecosrivier, in het golvende heuvellandschap van West-Texas. De lucht was hoog en bleek, het land laag en vaal, in alle schakeringen grijs en zandkleur. Soms stond er dagen achter elkaar een straffe wind, maar op andere dagen was het zo stil dat je een hond kon horen blaffen op de ranch van de Dingers, drie kilometer stroomopwaarts. Als er dan een wagen over de weg reed, bleef het opgewaarde stof heel lang hangen voordat het weer neerduwde.

Het landschap was weids en plat, alleen begroeid met lage struiken, dooraderd met droge rivierbeddingen, en je keek naar alle kanten uit tot aan de horizon. Alles bewoog traag om energie te sparen: mensen, koeien, paarden, hagedissen en zelfs het water.

Het was een stug land. De grond was zo hard als steen, behalve als een overstroming alles in modder veranderde, de dieren waren mager en gehard en de schaarse planten stekelig, hoewel die nadat het had geregend opeens een pracht aan wilde bloemen voortbrachten. Pa zei dat High Lonesome, zoals de streek werd genoemd, geen plaats was voor doetjes of slappingen, en hij zei dat hij en ik het er daarom zo goed volhielden, omdat we allebei taai waren.

We hadden niet meer dan vierenzestig hectare land, en dat was weinig in dat deel van Texas, waar het zo droog was dat je ten minste twee hectare nodig had om één enkele koe te houden. Maar ons land grensde aan de rivierbedding, en het was tien keer meer waard dan land zonder water. Het was genoeg voor de koetspaarden die mijn vader trainde, plus de melkkoeien, tientallen kippen, een paar varkens en pauwen.

Mijn vader was op het idee gekomen om geld te verdienen met het fokken van pauwen, maar dat was jammerlijk mislukt, zoals wel vaker gebeurde als hij grootse plannen had. Hij had veel geld betaald om fokpauwen aan te schaffen van een fokkerij in het oosten. Volgens hem waren pauwen hét toonbeeld van elegantie en goede

smaak, dus rekende hij erop dat mensen die paarden voor hun koetsen van hem kochten ook wel vijftig dollar over zouden hebben voor zo'n fraaie vogel. Hij was van plan alleen de mannetjes te verkopen, zodat wij de enige pauwenfokkers aan deze kant van de Pecos zouden blijven.

Helaas had mijn vader de vraag naar siervogels in West-Texas overschat – zelfs bij de mensen die er een koets op na hielden – en binnen een paar jaar wemelde het op onze boerderij van de pauwen. Ze paradeerden krijsend en schreeuwend rond, pikten naar onze knieën, maakten de paarden bang, doodden de kuikens en ze vielen de varkens aan, hoewel ik moet toegeven dat het een prachtig gezicht was wanneer die pauwen hun schrikbewind staakten en met hun prachtige veren pronkten.

De pauwen waren maar bijzaak. Mijn vader hield zich voornamelijk bezig met koetspaarden, die hij fokte en trainde. Hij hield zielsveel van paarden, ondanks het ongeluk. Als jongetje van drie werd hij door een paard tegen zijn hoofd geschopt toen hij door de stal rende, zó hard dat zijn schedel bijna verbrijzeld was. Dagenlang lag hij in coma, en iedereen dacht dat hij dood zou gaan. Hij bleef uiteindelijk leven, maar de rechterkant van zijn lichaam raakte enigszins verlamd. Zijn been sleepte achter hem aan, en zijn arm was zo krom als een kippenvleugel. Bovendien had hij toen hij jong was in de ruimoerige graanmolen op de ranch van zijn ouders gewerkt, waardoor hij hardhorend was geworden. Daardoor praatte hij een beetje raar, en als je hem niet kende, viel het niet mee om hem te verstaan.

Pa heeft het dat paard nooit kwalijk genomen dat hij hem had geschopt. Dat paard, zei hij altijd, wist alleen dat er iets ter grootte van een poema langs hem heen schoot. Paarden vergisten zich niet. Wat ze ook deden, er was altijd een reden voor, en die moesten wij maar zien te begrijpen. Zelfs al was een paard bijna zijn dood geworden, toch hield mijn vader van ze, omdat ze hem, in tegenstelling tot mensen, altijd begrepen en nooit medelijden met hem hadden. Omdat hij door het ongeluk niet op een paard kon rijden, werd hij een expert in het africhten van koetspaarden. Zo kon hij toch de hele dag met paarden werken.

IK BEN IN 1901 geboren in een holwoning op de oever van de Salt Draw, het jaar nadat pa vrijkwam uit de gevangenis – hij was ten onrechte van moord beschuldigd en had een hele tijd gezeten.

Mijn vader was opgegroeid op een ranch in de Hondo Valley in New Mexico. Zijn vader, die het land had gekoloniseerd, had zich in 1868 als een van de eerste Europeanen in de vallei gevestigd, maar tegen de tijd dat mijn vader een tiener was, woonden er meer kolonisten in de streek dan de rivier aankon. Er waren dan ook voortdurend conflicten over de grenzen tussen het ene land en het andere, en met name over het recht op water – mensen beweerden dat hun burens stroomopwaarts meer water gebruikten dan hun toekwam, terwijl de burens stroomafwaarts ons van hetzelfde beschuldigden. Deze conflicten liepen vaak uit op ruzies, rechtszaken en schietpartijen. Mijn vaders vader, Robert Casey, werd vanwege een dergelijk conflict doodgeschoten toen mijn vader veertien was. Na zijn dood bestierde mijn vader samen met zijn moeder de boerderij, maar er bleven conflicten ontstaan, en twintig jaar later, toen een kolonist bij een van die ruzies om het leven kwam, werd mijn vader ervan beschuldigd hem te hebben vermoord.

Mijn vader hield vol dat hij erin was geluisd, en hij schreef lange brieven aan ambtenaren en redacteuren van allerlei kranten om zichzelf vrij te pleiten. Toch werd hij tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld. Kort nadat hij was vrijgekomen, leerde hij mijn moeder kennen en trouwde hij met haar. De aanklager wilde zijn zaak heropenen, en het leek mijn vader beter om de benen te nemen. Samen met mijn moeder verliet hij de Hondo Valley, en ze kwamen terecht in High Lonesome, waar ze een claim legden op ons land aan de Salt Draw.

Veel kolonisten in High Lonesome woonden in zelf gegraven holen omdat er in dat deel van Texas een groot tekort was aan hout. Mijn vader had ons ‘huis’ gemaakt door eigenhandig een diep gat te

graven in de zijkant van de rivieroever. Hij gebruikte cederhout als plafondbalken en bedekte die met plaggen. Onze holwoning had één kamer, een vloer van aangestampte aarde, een houten deur, een raam van vetvrij papier, en we hadden een gietijzeren kachel waarvan de kachelpijp door het dak naar buiten stak.

Een holwoning heeft twee voordelen: het was er koel in de zomer en niet al te koud in de winter. Het nadeel was al het ongedierte dat door het dak en de muren naar binnen kwam: schorpioenen, hagedissen, slangen, ratten, duizendpoten en mollen. Tijdens een paas-diner viel er een keer een ratelslang op tafel. Pa was net bezig de ham in plakken te snijden en plantte het mes onmiddellijk pal achter de kop van de slang.

Als het regende, veranderden de muren en het plafond van onze holwoning in modder. Soms vielen er grote klodders modder omlaag van het plafond, en dan moest je proberen het gat er weer mee dicht te metselen. En af en toe zakte een van de geiten die graasden op de oever van de rivier, met een hoef door ons dak en moesten we naar buiten om het dier te bevrijden.

Verder waren de muggen een vreselijke plaag. Het waren er zoveel dat je soms het gevoel had dat je door de zwerm moest zwemmen. Mijn moeder had veel last van de beten, die soms dagenlang dik en pijnlijk waren, maar ik had de pech om gele koorts op te lopen.

Zeven was ik toen, en na de eerste dag lag ik kronkelend en rillend in bed, en ik moest voortdurend overgeven. Mijn moeder was bang dat ik iedereen aan zou steken, en hoewel mijn vader volhield dat je de ziekte alleen kon oplopen van een muggenbeet, hing hij een spreij op om me toch een beetje af te zonderen. Pa was de enige die erachter mocht komen. Hij zat dagenlang bij me en besprenkelde me met alcoholhoudende lotions om de koorts te temperen. Ik lag te ijlen, en in mijn dromen bezocht ik helderwitte plaatsen in een andere wereld en zag ik groene en paarse beesten die met elke hartklop groter en kleiner werden.

Toen de koorts eindelijk begon te zakken, was ik vijf kilo afgeval- len en had ik een gele huid. Pa grapte dat hij bijna zijn hand had gebrand aan mijn gloeiendhete voorhoofd. Mijn moeder stak haar

hoofd om de hoek van de spreij om me te zien. 'Zo'n hoge koorts kan de hersenen aan de kook brengen en blijvende schade aanrichten,' zei ze. 'Vertel dus nooit iemand dat je zo ziek bent geweest, anders sla je misschien nooit een man aan de haak.'